

КОРПОРАТИВНА СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ: СТАН, ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ТА ПОЛІТИКА ВПРОВАДЖЕННЯ

Прагнення до сталого розвитку в умовах глобалізаційних процесів та в період трансформації економіки країни, оцінюючий сучасний стан корпоративної соціальної відповідальності (КСВ) будівельних підприємств, визначається необхідністю в дослідженні стану та тенденцій розвитку політики і практики її впровадження.

Соціальна відповідальність компанії, щодо сталого розвитку всього суспільства, є важливим підходом для будівельних підприємств у реагуванні на нові соціальні та екологічні проблеми.

Важливим аспектом сучасного цивілізованого бізнесу, в тому числі і будівництва, є базування концепції КСВ, реалізація якої у сфері управління підприємством має надзвичайно важливий напрямок не лише для створення позитивного іміджу компанії, а й для підвищення її конкурентоспроможності як в глобальному масштабі так і на регіональних рівнях управління. Тому особливо важливою стає доцільність поєднання КСВ-діяльності зі специфікою компанії, яка повинна інвестувати в потенційно корисні галузі знань та інноваційні рішення.

Ефективність будівельних підприємств, що впроваджують у своїй діяльності КСВ ще не досягла оптимального рівня, вплив інституційних факторів на ефективність КСВ є комплексним і нелінійним, а підвищення ефективності КСВ у будівельній галузі залежить як від оптимізації інституційного середовища, так і від підвищення потенціалу управління ефективністю КСВ.

Необхідні зміни в існуючій практиці управління КСВ повинні мати певну системність, що повинна включати інтеграцію принципів, методів та інструментів КСВ в господарській діяльності підприємств з метою забезпечення їх конкурентоспроможності, досягнення високої продуктивності та рентабельності.

Дослідження проводилось за допомогою огляду наукової літератури, сучасних досліджень експертних організацій, громадських організацій та дослідження політики з питань КСВ будівельних підприємств. Результати дослідження показали, що відбулися основні позитивні зміни еволюції концепції КСВ в Україні за останні кілька років, але все ще є певні невирішені проблеми з якими змушені працювати підприємства.

Ключові слова: корпоративна соціальна відповідальність, політика, будівельне підприємство, бізнес, рентабельність, конкурентоспроможність, продуктивність.

Вступ. Будівельна галузь відіграє вирішальну роль в економічному розвитку країни. Однак не можна ігнорувати, що економічний бум, спричинений

будівельною галуззю, призводить до численних екологічних і соціальних проблем. У контексті глобалізації, успіх підприємства визначається необхідністю здійснювати найкращі перетворення ідей у продукти та послуги, що працюють разом із підприємством і беруть участь у вирішенні соціальних питань, включаючи і КСВ. Впровадження соціально відповідальних стратегій для сталого розвитку підприємства як довгострокової інвестиції, гарантує розвиток бізнесу та поширення суспільних благ.

КСВ відноситься до етичного ведення бізнесу та забезпечує відповідальний шлях для досягнення економічної, соціальної та екологічної стійкості підприємства.

Дослідження показує, що КСВ будівельних підприємств все ще є концепцією, яка чекає застосування в Україні. Споживачі часто не знають і не підтримують КСВ. Тому доцільно, оцінити стан та тенденції розвитку КСВ будівельних підприємств та запропонувати шляхи реалізації даної політики впровадження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вітчизняні науковці, досліджуючи перспективу розвитку бізнесу та підприємництва в Україні останніми роками, приділяли суттєву увагу розгляду важливості та необхідності впровадження політики корпоративної соціальної відповідальності в бізнес середовищі. Зокрема дослідженням займалися: І. Акімова[1], Ю. Благов, М. Бутко[2], К. Ващенко, З. Варналій, В. Геєць, О. Кужель, О. Куроченко, М. Мельник, К. Хоманн, О. Шулул та інші. Водночас все ще недостатня увага приділяється сучасним тенденціям та перспективам впровадження корпоративної соціальної відповідальності на підприємствах галузі будівництва.

Мета статті. Метою статті є дослідження загального стану та тенденцій розвитку корпоративної соціальної відповідальності будівельних підприємств та надані пропозиції стосовно політики її впровадження.

Виклад основного матеріалу. КСВ – це в першу чергу відповідальність організації за управління впливом своїх рішень і діяльності на суспільство та навколишнє середовище, який був широко використовуваним підходом для реагування на нові соціальні та екологічні проблеми. Велика кількість принципів практики впровадження КСВ були розроблені міжнародними організаціями, щоб заохотити керівників фірм формулювати стратегії для покращення своїх соціальних та екологічних показників. Проте показники КСВ залишаються незадовільними в багатьох галузях, а будівельна галузь – не є винятком.

Теорія трансакційних витрат може дуже добре пояснити це явище, адже вона припускає, що зусилля з покращення ефективності КСВ, як правило, сприяють збільшенню фінансового тягаря організації.

Фінансовий тягар, спричинений КСВ, зменшує ентузіазм будівельних підприємств виконувати соціальну відповідальність, оскільки неокласична економіка стверджує, що якщо менеджери використовують ресурси компанії з будь-якої іншої причини ніж максимізація прибутку, це оцінюється як певна форма крадіжки ресурсів підприємства. Враховуючи, що КСВ, як частина бізнес-операції компанії, яка повинна отримувати певні ресурси (наприклад, робочу силу, капітал) для виконання, підприємства почали досліджувати, як витратити менше ресурсів для досягнення вищої ефективності КСВ та які переваги вони матимуть впроваджуючи дану політику.

Підприємства, які беруть участь у корпоративних соціальних ініціативах, мають низку основних переваг:

- збільшення продажів;
- зміцнення позиціонування бренду;
- покращення корпоративного іміджу;
- підвищення здатності залучати, мотивувати та утримувати працівників;
- зниження експлуатаційних витрат;
- підвищення привабливості для інвесторів та стейкхолдерів.

Таким чином, КСВ не є виключно питанням благодійності, єдиною метою якого є створення позитивного ставлення до навколишнього середовища компанії чи підвищення морального духу співробітників, справжня мета полягає перш за все, у покращенні конкурентоспроможності самого підприємства на ринку.

Підприємства, які не реалізують політику КСВ вважають, що їхня компанія не може дозволити собі це фінансово. Дійсно для багатьох будівельних підприємств фінансові проблеми надзвичайно актуальні, проте, велику роль відіграє і стереотип, що проекти КСВ потребують багато капіталовкладень.

Охарактеризуємо певні проблеми, які створюють перешкоди впровадження політики КСВ:

- підприємства ніколи не замислювались про соціальну відповідальність і зазвичай отожднювали її з благодійністю;
- держава не стимулює підприємства, які впроваджують дану політику, а тим паче навіть не підтримує їх;
- переконання, що КСВ – це функція самої держави, а не бізнесу.

Впровадження політики КСВ можна охарактеризувати за вісьмома вимірами, а саме:

- інтереси акціонерів;
- зобов'язання перед місцевими органами влади;
- інституційна структура КСВ;
- збереження навколишнього середовища;
- інтереси клієнтів;
- інтереси працівників;
- інтереси постачальників і партнерів;
- благополуччя місцевих громад і громадськості.

З точки зору корисності розробки системи зважування для різних вимірів впровадження КСВ для вимірювання їхнього впливу на показники діяльності підприємств, що впроваджують політику КСВ, необхідно розробити систему зважування або систему підтримки прийняття рішень. Підприємства можуть по-різному наголошувати на цих восьми вимірах КСВ і, у свою чергу, розгорнути різні цілі, щоб збалансувати та досягти різноманітних очікувань і потреб стейкхолдерів. Слід визнати, що існує потенціал для подальшого вивчення відносної важливості кожного виміру КСВ, для інтеграції восьми вимірів КСВ в одну глобальну систему оцінювання для оцінки ефективності КСВ будівельних підприємств.

Між тим огляд публікацій свідчить про те, що підприємства будівельної галузі виявляють зацікавленість у запровадженні концепції корпоративної соціальної відповідальності в управлінні діяльністю, мають певні здобутки в цій сфері і для їх оцінювання науковцями вже запропоновано відповідні методичні підходи [7].

Проведемо аналіз результатів моніторингу рейтингу найбільших будівельних компаній України, які впроваджують політику КСВ, табл. 1.

Таблиця 1

Основні напрями політики корпоративної соціальної відповідальності будівельних компаній України

Напрями політики КСВ	Компанії													
	Українська державна будівельна	UDP	KAN Development	КП «Житлоінвест-буд-УКБ»	«ДБК-Житлобуд»	Корпорація «Інтергал-Буд»	Будівельна група «Фундамент»	Stolisa Group	NOVBUD	Стікон	KADORR Group	GEOS	ПБГ «Ковальська»	ПБМП «Строитель-П» (Family Group)
Сумлінні ділові практики	+	+	-	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-
Діяльність відносно споживачів	+	+	-	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-
Охорона навколишнього середовища	+	-	-	-	-	-	+	+	+	+	-	-	+	+
Благодійність та волонтерство	+	+	+	+	+	-	+	-	+	+	+	+	+	+
Підтримка місцевих громад	+	+	+	+	+	+	+	-	+	+	+	+	+	+
Разом за напрямками КСВ	5	4	2	4	4	2	5	2	4	4	4	3	4	3

джерело: складено за даними [4]

Аналізуючи дані табл.1., маємо певні висновки, ефективність політики впровадження КСВ є складним, нелінійним і емпіричним доказом того, що розуміння поточного стану ефективності КСВ у будівельній галузі, повинно сформулювати більш цілеспрямовані заходи для сприяння ефективній прихильності будівельних компаній. Крім того, керівникам будівельних компаній надається цінна довідка про порівняльний аналіз «ефективності» реалізації КСВ, яка може допомогти їм знайти шляхи самовдосконалення для підвищення ефективності КСВ. Враховуючи те, що багато будівельних компаній стикаються з фінансовим тягарем у виконанні КСВ, очікується, що аналіз ефективності КСВ у цьому дослідженні може бути використаний іншими будівельними підприємствами для розуміння поточного стану ефективності КСВ у місцевій будівельній галузі та надати місцевим політикам і будівельним компаніям цінні рекомендації щодо формування політики та стратегії КСВ. Менш освоєним напрямом реалізації КСВ є інвестиції в екологію, що, як свідчить світова практика, для будівельного бізнесу має бути першочерговим.

До речі, однією з перших робіт, в якій зроблено спробу ув'язати корпоративну соціальну відповідальність зі стратегією розвитку компанії, що вже згодом стало мейнстрімом дискусії щодо сучасної природи та джерел розвитку соціальної відповідальності на рівні компанії стали роботи А. Колота, О. Грішнєвої [6].

Перелік основних стимулів та перешкод у впровадженні КСВ протягом останніх років майже не змінився. Це безпосередньо пов'язане з тим, що підприємства недостатньо проінформовані про позитивні сторони політики провадження КСВ, вони не чули про позитивні приклади впровадження КСВ підприємств, які б змогли надати таку допомогу,— тобто, потенційна готовність підприємств до

впровадження програм та заходів існує, необхідна лише зовнішня допомога в отриманні інформації і знань.

Для переважної більшості українських компаній основними стимулами у впровадженні соціальної відповідальності є пільгове оподаткування підприємств, які впроваджують соціальну відповідальність, зменшення адміністративного тиску місцевих органів влади та ознайомлення з позитивними прикладами впровадження програм та заходів із КСВ в світі.

Головною перешкодою у здійсненні програм та заходів із КСВ для українських компаній є брак коштів, податковий тиск та недосконалість нормативно-правової бази щодо сприяння реалізації КСВ. Також було названо такі перешкоди, як: недостатність інформації і досвіду у процесі впровадження програм та заходів із соціальної відповідальності, відсутність державних та недержавних організацій, які б могли допомогти.

На думку 30 % українських підприємств, у найближчі роки для розвитку соціальної відповідальності потрібно розробити й ухвалити Національну стратегію розвитку КСВ, запровадити окрему просвітницьку програму для споживачів, провести широку інформаційно-просвітницьку кампанію з питань соціальної відповідальності, впровадити принципи соціальної відповідальності в діяльність органів державної влади і місцевого самоврядування. Найменша частка українських підприємств вважає за доцільне запровадити окрему посаду з КСВ в організаціях та збільшити їх бюджету на програми та заходи. [5]

Висновки з цього дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямку. Підводячи підсумки, можна зазначити, що надзвичайно важливо покращити свідомість впровадження КСВ серед будівельних підприємств, громадськості та суспільства. Підвищення рівня обізнаності серед підприємств сприятимуть запровадженню політики КСВ у будівельних компаніях. Необхідність створення комплексної системи оцінки ефективності КСВ у будівельній галузі, за допомогою якої будівельні фірми зможуть звітувати, дозволить підприємствам вийти на міжнародні ринки, підвищити свою конкурентоспроможність та стати більш привабливими для стейкхолдерів.

Важливо приділити увагу і іншим чинникам, що мають безпосередній вплив на дану реалізацію, повинно бути розуміння того, що КСВ поліпшує репутацію будівельного підприємства та допомагає підвищувати лояльність персоналу.

Перешкодою підприємств, які не впроваджують політику КСВ, як і в попередні роки є брак фінансів на її реалізацію. Проте, це радше стереотипне сприйняття КСВ, як сфери, що потребує великих коштів.

Український бізнес нарешті перестав отожднювати корпоративну соціальну відповідальність з благодійністю. Головними стимулами впровадження КСВ перш за все стало б введення пільгового оподаткування, зменшення адміністративного впливу органів місцевої влади та розробленнями ними рекомендацій та пропозицій щодо програм соціального розвитку. Дослідження свідчить, що вітчизняні підприємства мають досить високий рівень залежності від держави.

Друга група стимулів – публічне визнання, надання інформації про кращі практики впровадження, підвищення рівня довіри та лояльності споживачів, основними перепонами даного впровадження програм чи заходів з КСВ в даний час є - нестабільна політична ситуація в країні, недосконалість нормативно - правової бази, яка б сприяла цій діяльності, податковий тиск та брак коштів.

Проведений аналіз результатів дослідження свідчить про те, що потенційна готовність будівельних підприємств до впровадження політики КСВ можлива, потрібна тільки зовнішня допомога в наданні інформації і певних знань стосовно її реалізації. Саме обізнаність, інформованість та реальні приклади впровадження політики КСВ нададуть українським підприємствам можливість конкурувати на міжнародному ринку та бути соціально відповідальним в першу чергу перед собою та суспільством.

Список літератури:

1. Акімова І. Соціальна відповідальність бізнесу : розуміння та впровадження / І. Акімова, А. Марцінків, О. Осінкіна. – К. : Видавн. компанія "КІТ", 2005. – 41 с.
2. Бутко М. Генезис соціальної відповідальності бізнесу та її становлення в Україні / М. Бутко, М. Мурашко // Економіка України. – 2009. – Вип. 7. – С. 74-85.
3. Зінченко А.Г., Саприкіна М.А. Розвиток КСВ в Україні: 2010–2018.— К.: Видавництво «Юстон», 2017. – 52 с.
4. Настроились на лучшее: рейтинг крупнейших украинских застройщиков [Електронний ресурс] // Журнал FORBES. – 2017.– Январь. – № 1. – Режим доступу: <http://forbes.net.ua/magazine/forbes/1426714-nastroilis-na-luchshee-rejting-krupnejshih-ukrainskih-zastrojshchikov> (дата звернення: 20.01.2017). – Назва з екрана.
5. Прахалад К. К. Майбутнє конкуренції. Творення унікальної цінності спільно з клієнтами / К. К. Прахалад, В. Рамасвами ; пер.з англ. М. Ставицького. – Київ : Видавництво Олексія Капусти (підрозділ «Агенція «Стандарт»»), 2005. – 258 с.
6. Соціалізація відносин у сфері праці в контексті стійкого розвитку: монографія / [А. М. Колот, О. А. Грішнова, О. О. Герасименко та ін.]; за наук. ред. дора екон. наук, проф. А. М. Колота. — К. : КНЕУ, 2010. — С. 192
7. Смачило В. В. Оцінка соціальної відповідальності будівельних підприємств / В. В. Смачило, В. О. Баяба // Економіка: реалії часу. – 2015. – № 6. – С. 162–169.

References

1. Akimova I. Social responsibility of business: understanding and implementation / I. Akimova, A. Martsinkiv, O. Osinkina. - K.: Pub. "KIT" company, 2005. - 41 p.
2. M. Butko. Genesis of social responsibility of business and its formation in Ukraine / M. Butko, M. Murashko // Economy of Ukraine. – 2009. – Issue 7. – P. 74-85.
3. Zinchenko A.G., Saprykina M.A. Development of CSR in Ukraine: 2010–2018.— K.: Yuston Publishing House, 2017. – 52 p.
4. Tune in for the best: rating of the largest Ukrainian developers [Electronic resource] // FORBES Magazine. - 2017. - January. – No. 1. – Access mode: <http://forbes.net.ua/magazine/forbes/1426714-nastroilis-na-luchshee-rejting-krupnejshih-ukrainskih-zastrojshchikov> (access date: 01.20.2017). – Title from the screen.
5. Prahalad K. K. The future of competition. Creating unique value together with customers / K. K. Prahalad, V. Ramaswamy ; trans. from English M. Stavutskyi. - Kyiv: Oleksiy Kapusti Publishing House (subdivision of "Standard Agency"), 2005. - 258 p.
6. Socialization of labor relations in the context of sustainable development: monograph / [A. M. Kolot, O. A. Grishnova, O. O. Gerasimenko, etc.]; for sciences ed. Dora Econ. Sciences, Prof. A. M. Kolota. — K.: KNEU, 2010. — P. 192

7. Smachilo V. V. Assessment of social responsibility of construction enterprises / V. V. Smachilo, V. O. Balyaba // Economics: realities of time. – 2015. – No. 6. – P. 162–169.

Seredyuk K.V. Corporate social responsibility of construction enterprises: status, development trends and implementation policy

Striving for sustainable development in the conditions of globalization processes and in the period of transformation of the country's economy, assessing the current state of corporate social responsibility (SCR) of construction enterprises, the need to study the state and trends of policy development and its implementation practice is determined.

The social responsibility of companies, regarding the sustainable development of the whole society, is an important approach for construction enterprises in responding to new social and environmental problems.

An important aspect of modern civilized business, including construction, is the basis of the csr concept, the implementation of which in the field of enterprise management has an extremely important direction not only for creating a positive image of the company, but also for increasing its competitiveness both on a global scale and at regional levels management. Therefore, the expediency of combining csr activities with the specifics of the company, which must invest in potentially useful areas of knowledge and innovative solutions, becomes especially important.

The efficiency of construction enterprises that implement csr in their activities has not yet reached the optimal level, the influence of institutional factors on csr efficiency is complex and non-linear, and the improvement of csr efficiency in the construction industry depends on both the optimization of the institutional environment and the improvement of the potential of csr efficiency management.

The necessary changes in the existing practice of csr management should have a certain systematicity, which should include the integration of csr principles, methods and tools in the economic activity of enterprises in order to ensure their competitiveness, achieve high productivity and profitability.

The research was carried out with the help of a review of scientific literature, modern studies of expert organizations, public organizations and policy research on csr issues of construction enterprises. The results of the study showed that there have been major positive changes in the evolution of the csr concept in Ukraine over the past few years, but there are still some unresolved problems with which enterprises are forced to work.

Keywords: corporate social responsibility, policy, construction enterprise, business, profitability, competitiveness, productivity/

APA: *Seredyuk, K.V. (2022). Corporate social responsibility of construction enterprises: status, development trends and implementation policy. Shliakhy pidvyshchennia efektyvnosti budivnytstva v umovakh formuvannia rynkovykh vidnosyn. 50 (2). 130-136.*

ДСТУ: Середюк К.В. Корпоративна соціальна відповідальність будівельних підприємств: стан, тенденції розвитку та політика впровадження. *Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин.* – 2022. № 50 (2). С. 130-136.